

ספרו החדש של עמוס קינן, "הדרך לעין-חרוד", מספר על המצב בארץ אחרי

הם יורדים גם

בארץ-ישראל. ואם אתה הולך בנתיב, לא רק הגיאוגרפי אלא גם ההיסטורי — מתל-אביב לעין-חרוד — זה לא כליכך מופרך וקשה לעבור דרך האפוקליפסה. כבר היו דברים מעולם. הספר נפתח למחרת הפיכה בארץ.

אני לא התייחסתי לסוג הפוליטיקה של ההפיכה. לא אם זו הפיכה פאשיסטית, הפיכה צבאית, או האם זו הפיכה של קנאים-דתיים או כל הפיכה שהיא. לא כליכך חשוב כאילו הפיכה מדובר, לגבי מה שהספר הזה רוצה להגיד. גם ההשלכות האקטואליות, במובן הצר שלהן, לא מעניינות אותי. מה שמעניין זה איך אדם מן הישוב, הגיבור-המספר, אדם שיש לו מישפחה ויש לו ילדים, בית, עבודה, איך אדם כזה עובר מהיום למחר, אל תנאים קיומיים פשוטים ופרימיטיביים ביותר, ומה זה עושה לו.

זה מעניין אותי יותר מאשר גורמי ההפיכה שהיתה. הגורמים מסוימים אותנו מהחוויה המרכזית.

כל הספר, מפרקי-הפתיחה שלו, נכתב בהווה. מבלי להכיט ימיה, שמאלה או אחרה. קדימה — כן. איש רוצה להגיע לעין-חרוד. כל מה שהוא יכול לספר זה רק מה שקורה לו ברגע זה. הוא רדוף. אין לו אפילו זמן להפליג במחשבות.

תאר לך אדם שחוזר ממסע-לאת. בא לסלון שלו, מתרווח על הכוסה,

יש פה עכירה על טאבו מסויים. לא לגביי. מבחינתי — ריגשית ולא רק ריגשית — העסק הישראלי הוא בלתי-נפרד מהעסק הערבי. מהעסק הישראלי-ערבי.

לי אין צורך בשיקול אינטלקטואלי כשביל להגיע למסקנה שאני מוכרח לחיות עם הערבים. מבחינה ריגשית אני בנוי על זה כבר שנים רבות. בנוי ומוכן לזה. תמיד היו לי ירידים ערביים. סתם ירידים. אנשים שאני יכול להתארר אצלם בבית, או אנשים שמדומנים לתל-אביב ולנים אצלי. הבנות שלי, מהיום שנולדו, רגילות לזה שלפעמים בבוקר, כשהן קמות, יש בשולחן של ארוחת-הבוקר ירד ערבי שלן אצלנו. זה אישי. אני לא חייב לדבר איתם על יהודים-ערבים. אני מדבר איתם על אוכל, זיונים וגם פוליטיקה.

איך היית מנסח את הסיטואציה המרכזית של הספר? איש צריך להגיע לעין-חרוד. המעבר שלו לעין-חרוד הוא איפה שהוא לא רק דרך גיאוגרפית. גם דרך היסטורית. אם אתה מגיע לעין-חרוד גם דרך ההיסטוריה, הדרך הזאת לא רחוקה לאפוקליפסה. הדרך לאפוקליפסה בארץ-ישראל זה בכלל לא קשה. מפני שהאפוקליפסה נולדה בארץ-ישראל. הרמגדון זה

לפי האמונה הנוצרית, ניטש בהר-מגדון (מגידו-ארמגדון) הקרב האחרון בין הטוב ובין הרע.

הסימרותיות והדו-לאומיות הכרויות בו. סיפר עמוס קינן לדן עומר:

הם יורים גם ביהודים

איך התחלת לכתוב את הדרך לעין חרוד? ישבתי בניו-יורק. נסעתי לניו-יורק לכתוב ספר אחר. במשך חודש ימים היה לי נייר חלק על השולחן. התקשתי לא לזוז מהשולחן. לכתוב זה לא רק שיש לך רעיון, אלא פשוט לשבת ולהתקשקש עד שתצא השורה הראשונה.

כעבור חודש, ערב אחד, יצא לי העמוד הראשון של הדרך לעין חרוד. קראתי את העמוד הזה. הוא כליכך הפתיע אותי, עד שלא רציתי להמשיך. אמרתי לעצמי: אם יעבור זמן ולא אכתוב הלאה, לא אכתוב. זה מאוד הפחיד אותי. זה עמד אצלי חודש נוסף. וראיתי שאני לא יכול יותר להחזיק את זה.

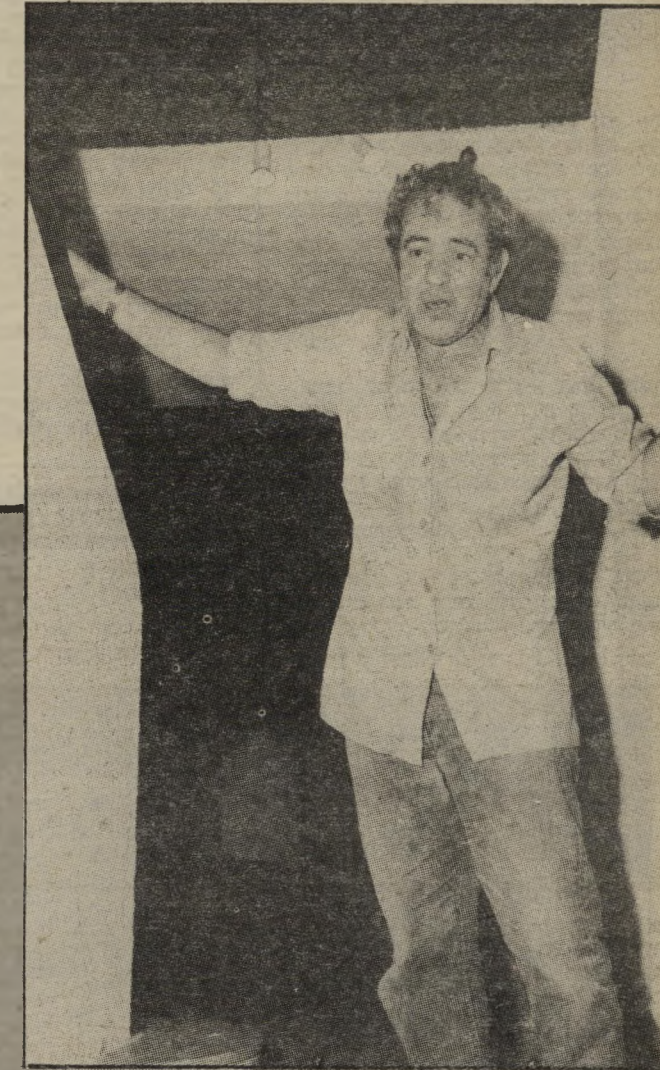
מה הפחיד אותך? הכנתי לאן זה הולך. זמן קצר אחרי שהתחלתי לעבוד על זה — ידעתי מה הסוף של הספר. כל סופר הוא, איפה שהוא, הקורבן הראשון של מה שהוא כותב. האימפקט הראשון הוא על הכותב עצמו. ידעתי שאני הולך לחוויה נוראה ומועזת. יש בספר שברית טאבו קיים בספרות הישראלית?

חרוד. בדרכם הם שובים תת-אלון ונהגו. ביחד עם שוביהם הם ממשיכים בדרך-התחתים מלאת-מתחים — כשעמוס קינן ממוג סיפור פוליטי-אקטואלי בסיפור-מתח.

"הדרך לעין חרוד" הוא רומן פלסטיני-ערבי. קינן חושף בו את קצות-העצבים של הסיכסוך הישראלי-ערבי, במסע המוליך לסוף טראגי. על הרקע של הדרך לעין חרוד, דרך כתיבת הספר והבעיות

הדרך לעין חרוד" הוא רומן יוצא-דופן של עמוס קינן. הוא מספר על הפיכה צבאית, המחשלת את הדמוקרטיה בישראל. הגיבור היהודי שומע לילה אחד בתל-אביב במקלט-הרדיו שלו את קול עין-חרוד החופשית.

הוא מחליט לצאת בדרך לעין-חרוד. הוא עובר סידרה של הרפתקות, מליטה מסוכנת מתל-אביב, מירדף ועימות עם פלסטיני צעיר. שניהם ממשיכים יחדיו, כל אחד וסיבתו עימו. בדרך לעין-

קטע מהספר: אתוך תל-אביב הניצורה

הסמק-ידיד שלי מינו. עכשיו זה לא כליכך משנה או חשוב. עכשיו החשוב הוא איך להגיע ליפו. רק בדרך מיקרה נודע לי הכל. ברדיו ובטלוויזיה. וגם בעיתונים. לא היה מאומה. אינני יודע מדוע באותו ערב שיחקתי ברדיו. חיסרתי איזו תחנה זרה. ואז שמעתי קול בעברית, האומר כאן עין-חרוד החפשיית, הקשיבו. הקשיבו. חשבת שזאת מהחלה. מסורפים חובבי-רדיו, שיש להם משדרים משלחם. אינם חסרים הסיפור שספרו לא היה נעים לאוזן. פתחתי את הטלוויזיה והקריין קרא את החדשות כרגיל, וזמן היו. כמוכן. אחרות. צילצלתי לבית הידידים של אחתי, והיא ענתה לי בעליונות. וברקע היו קולות הילדים של חוג ששרו. ימי החנוכה חנוכה מיקדשנו. נרגעתי. בסביבות 11.00 בערב צילצלו בדלת שלי. שאלתי מי זה, וקולה של בת השכן ממול ענה לי שזאת השכנת.

שהחלטתי שאני יכול, סוף-סוף, להסתכן ולצאת לדרך. לא בלי עזרת המזל, כמוכן. המזל רצה שמישפחתי לא תהיה איתי. הכל התחיל, כזכור, בחנוכה. אני זוכר את הערב. האשה הלכה למסיבת-לביבות אצל ידידים. אני נשארתי בבית לעבוד, והילדים היו במחנה, ביער בן-שמן. מהחדשות שאני שומע ברדיו אני יודע שהילדים חיים. הרגו רק את המדריכים. הילדים במעצר ועד כמה שאני מבין, בתנאים לא-רעים.

היום, אפילו אלה המהימנים אינם מעוים לנוע ברכב פרטי, ורק שירות מאורגנות, בדוקות חיטב ומלוות במשמרות. יכולות לנוע בדרכים). אין טעם לנסות יציאה מתל-אביב שלא בדרך המלך, אפילו לא בהתגנבות-יחיד. הפט"רולים סורקים כל נובעת-טרשים, כל חודשה. כל פרדס. המסוקים פותחים באש ממעלה על כל הנועה חשודה. וגם בלילה. לאור הנורים הנושרים אט-אט מהם טוסים. ייקצר באש-המקלעים כל מי ששם נפשו בכפו ומנסה לעבור. נותרה, כאמור, רק דרך-הים. אבל גם דרך-הים מעוררת בעיות. ראשית, החוף שמור חיטב ביום ובלילה. כמו כן, וגם אם נודע לך מהו המקום הטוב לקטוף בו אל המים, השאלה היא איך מצליחים להגיע חי אל המקום הזה. ושלישית, בעיית הציוד. איך יכול לצאת לדרך הזאת, שאינה קצרה, אך גם לא ארוכה. ללא נשק, ללא תחמושת, ללא מזון. אפילו אם אתה מאלה השוחים מתחת למים, איש צפרדע אמיתי או איש-צמרדע לעת-מצוא. עדיין עליך לגרוך איתך את הציוד. במיכל אסוס, ויש סכנה שהמיכל ייראה. גם המים נשמרים היטב. ספינות טילים משייטות, מסוקים ומטוסים מנמיכי-סרס סורקים את מני המים, ויש גם סירות-גומי קלות, המשייטות ללא-אור, ובהן ציוד מתוחכם לנלות את הבורחים. ובעיית אחרונה, כיצד לבחור את המקום שבו אתה יוצא מן המים ומתחיל ללכת?

יש לי חבר שגר ביפו העתיקה, והחלטתי להגיע אליו. לא שהוא חבר בדוק, אבל אינני סבור שהוא ילשין עליי. אני גם כמעט בטוח שהידידים שאליהם הלכה אחתי לאכול לביבות לא יסגירו אותה. לא מפני שאינם אנשים מהימנים. הם פשוט מהימנים מבחינת השקפת-העולם הכללית שלהם, אך לא מבחינת עיסוקם. ועל כן אני מניח, אנשים מסוגם לא היו בסוד האירועים האחרונים. אשר ליפו העתיקה וליתשבים בה, הרי כידוע גרים שם אמנים ואנשי-רוח, בדרך כלל. אבל מסוג אותם החמנים ואמני-הרוח האחרונים. אשר לקחת לעצמם את הבתים שבהם גרו התושבים הקודמים על יפו, שברחו ממנה בסירות ב-1948. מי שיכול לגרו בבית שבעלי הפך לפליט אמרל לסמוך עליו. הוא לא יבגוד. הצרה היא שגם אני יכול לסמוך עליו.

יש לי חבר שגר ביפו העתיקה, והחלטתי להגיע אליו. לא שהוא חבר בדוק, אבל אינני סבור שהוא ילשין עליי. אני גם כמעט בטוח שהידידים שאליהם הלכה אחתי לאכול לביבות לא יסגירו אותה. לא מפני שאינם אנשים מהימנים. הם פשוט מהימנים מבחינת השקפת-העולם הכללית שלהם, אך לא מבחינת עיסוקם. ועל כן אני מניח, אנשים מסוגם לא היו בסוד האירועים האחרונים. אשר ליפו העתיקה וליתשבים בה, הרי כידוע גרים שם אמנים ואנשי-רוח, בדרך כלל. אבל מסוג אותם החמנים ואמני-הרוח האחרונים. אשר לקחת לעצמם את הבתים שבהם גרו התושבים הקודמים על יפו, שברחו ממנה בסירות ב-1948. מי שיכול לגרו בבית שבעלי הפך לפליט אמרל לסמוך עליו. הוא לא יבגוד. הצרה היא שגם אני יכול לסמוך עליו.

אולי במקום אחר, אם אוכל, אספר גם על ידידי-אשתי, וגם על

"כאשר פתחתי את הדלת... התזתי גאז מדמיע על שני האנשים שהתחבאו בצד... אחד מהם הרגתי במקום..."

הבעייה שלי היא כיצד להסתכן החוצה מתל-אביב. ישנה רק אפשרות אחת, רק בדרך-הים. דרך-היבשה לא באה בחשבון. ראשית, המחשמים בכל כבישי-היציאה מהעיר, ויש אין חכמות. לא רק שלא מורשים לך להמשיך בדרךך (בשבועיים הראשונים ירו בלי חכמות ובר-במקום בכל מי שנחשד בצדק או שלא-בצדק, שהוא בעצם מתכוון להגיע לעין-חרוד. גם כאלה שהשבו שאם ירחו את בני-המישפחה לדרך, ייראו כמי שנושעים צפונה בתוס-לב, נקצרו ללא היסוס. עם הנלווים אליהם.

חשבת על השיד היפה הזה. הדרך אל הקבוצה אינה קצרה, אך גם לא ארוכה. עין-חרוד, אגב, אינה קבוצה. והיתה בשעתו קיבוץ אחד שלם והיום, לאחר הפילוג שהיה בזמנו, היא שני קיבוצים שלמים. לפי חשבוני, ועם הרבה מזל כמוכן, יכולתי להגיע לעין-חרוד בשלושה ימים, לכל היותר שבוע. ידעתי שאם אני רוצה להגיע חי לעין-חרוד, אסור לי לא רק לנסוע על הכביש או ברכבת, אסור לי אפילו להיראות בקירבתו של כביש כלשהו. אבל לא זאת הבעייה שלי, לפחות לא כרגע, כרגע.